

Хмеляж Кжиштоф Станіслав,
кандидат соціальних наук, юрист,
завідувач кафедри соціальної роботи
на факультеті Адміністрації та економіки,
Державне вище професійне училище,
Польща, м. Тарнов
e-mail: krzysztofchmielarz@op.pl
ORCID 0000-0002-1088-8133

doi: 10.21564/2414–990x.151.215053
УДК 340(438):351.822

БІТКОЙН У ПОЛЬСЬКОМУ ПРАВОВОМУ ПОРЯДКУ

*Сучасні цифрові та технологічні зміни сприяють тому, що торгівля біткойнами стає все більш популярною. Віртуальні гроші (криптовалюта) більше не є модою, але все частіше використовуються на практиці в Інтернеті. На жаль, у польському законодавстві немає законодавчих норм у справі біткойна, що може призвести до багатьох юридичних ускладнень. Питання біткойна змушує юристів вести розслідування насамперед на рівні цивільного законодавства. У статті представлено біткойн на рівні польського цивільного законодавства і перш за все міркування *de lege lata* як в цивільному, так і в сімейному законодавстві щодо питання поділу біткойна після розлучення подружжя. Представлено розбіжності, які виявляються у польській доктрині щодо цивільно-правової оцінки природи біткойна.*

Ключові слова: біткойн; спільне майно; приватний ключ; поділ майна.

Хмеляж К. С., кандидат соціальних наук, юрист, завідувач кафедри соціальної роботи на факультеті Адміністрації та економіки, Государственное высшее профессиональное училище, Польща, г. Тарнов.

e-mail: krzysztofchmielarz@op.pl ; ORCID 0000-0002-1088-8133

Біткойн в польском правопорядке

*Современные цифровые и технологические изменения делают торговлю биткойнами все более популярной. Виртуальные деньги (криптовалюта) стали не просто модой, они все чаще и чаще используются на практике в Интернете. К сожалению, в польском законодательстве нет нормативных положений относительно биткойна, что может привести ко множеству юридических осложнений. Проблема биткойнов заставляет юристов вести расследования в первую очередь на уровне гражданского права. В статье представлен биткойн на уровне польского гражданского права и, прежде всего, *de lege lata* соображения в области как гражданского, так и семейного права в отношении проблемы распределения биткойнов после развода супругов. Представлены неточности в польской доктрине гражданско-правовой оценки природы биткойна.*

Ключевые слова: биткойн; совместная собственность; закрытый ключ; раздел собственности.

Біткойн як віртуальна криптовалюта. Вперше біткойн з'явився у 2008 році завдяки користувачеві під псевдонімом Сатоші Накамото [1], який опу-

блікував статтю під назвою «Біткойн: Електронна готівкова система „Peer-to-Peer”» [2]. Концепція біткойна була опублікована в дев'ятисторінковому документі, а суть концепції полягала в фактичному створенні, запуску та розміщенні програмного забезпечення на основі дуже складного алгоритму генерації біткойна, заснованого, серед іншого, на технології blockchain [3, с. 62]. Сатоші запропонував вирішити проблему, яка вже існувала з початку появи Інтернету, створюючи універсальну електронну систему оплати [4, с. 79]. Основна ідея творця біткойн-системи полягала в збереженні анонімності транзакцій та власності, а також виключенні з торгівлі зайвих посередників [5]. З точки зору інформатики, мережа біткойн – це децентралізована база даних інформації про потік певних числових значень між обліковими записами (рахунками) користувачів системи, де наведені числові значення складають біткойн-валюту [6, с. 22]. Держава та державні установи, у свою чергу, приймають рішення про випуск цієї валюти, враховуючи її розмір і вигляд.

Рахунок користувача можна порівняти з банківським рахунком, якому призначено певну суму грошей. Як кожен банківський рахунок має унікальний номер, так кожен біткойн-рахунок має унікальну адресу, за якою його можна однозначно ідентифікувати (соціальний відкритий ключ). Операції з біткойнами порівнюються з банківськими переказами, в яких на рахунку відправника списується певна кількість біткойнів, які потім призначаються на рахунок одержувача [7, с. 4]. На відміну від більшості фіатних валют, біткойн не базує свою вартість на довірі до центрального емітента, оскільки в цій системі немає такої сутності [5].

Біткойни створюються в процесі «видобутку» (ang. *mining*). Щоб стати «шахтарем» (ang. *miner*), все, що вам потрібно зробити, це встановити на комп'ютер відповідну програму – екскаватор (ang. *excavator*), а «видобуток» біткойна відбувається, коли екскаватор користувача вирішує математичну задачу. Коли інші користувачі (а точніше їх «шахтарі») підтверджують, що завдання вирішено, на рахунок «шахтаря» приходять відповідна кількість біткойнів. Обчислювальна робота, яку виконують «шахтарі», є основою функціонування системи, оскільки дає змогу автентифікувати транзакції, здійснені іншими користувачами [6, с. 39; 7, с. 4].

Мережа біткойн побудована таким чином, що в середньому одна задача вирішується за 10 хвилин. Якщо в мережі з'являються нові шахтарі, загальна обчислювальна потужність, орієнтована на вирішення завдань, автоматично збільшується. У такій ситуації система масштабує складність завдань, щоб підтримувати припущену частоту видобутку біткойна. Крім того, у міру збільшення кількості біткойнів в обігу, розмір «винагороди», що присуджується за правильне вирішення завдання, зменшується – зараз це 12,5 біткойнів. Кількість можливих до видобутку біткойнів обмежена до 21 млн. За підрахунками, така кількість біткойнів буде генерована лише в 2140 р. Коли закінчиться можливість видобутку нових біткойнів, винагороду за роботу шахтарів будуть становити комісії за транзакції, які вже будуть широко поширені на той час [6, с. 69; 7,

с. 5]. Через високу обчислювальну потужність, що бере участь у видобутку біткойна, наразі практично неможливо вирішити задачу криптології одним користувачем. Тому «шахтарі» використовують сервери під назвою «шахти» (ang. *miningpool*) для об'єднання своїх обчислювальних повноважень і разом намагаються знайти рішення математичної задачі. У разі успіху «шахтарі» діляться своїм заробітком пропорційно обчислювальній потужності [6, с. 69].

Назва «видобуток біткойна» викликає асоціації з видобутком золота. Так само, як колись робота шахтарів дозволяла отримувати дорогоцінну руду, сьогодні робота «екскаваторів» дозволяє видобувати «золото XXI століття» – біткойни. Крім того, як видобуток кожної одиниці золота призвів до зменшення його ресурсів, в даний час видобуток кожної одиниці криптовалюти зменшує кількість біткойнів, можливих для видобутку. Один біткойн (BTC) ділиться на 100 біт-бітів (сBTC), один біт-біт – 10 мбіт (mBTC), а один mbit – 1000 біт, один біт – 100 сатоші. Тож біткойн ідеально ділиться до восьми знаків після коми (1 BTC = 10^{-8} сатоші). Здійснення транзакції за біткойн вимагає «підписання її» приватним ключем і лише така авторизована транзакція буде включена в ланцюжок транзакцій, що призведе до перерахування коштів з рахунку відправника на рахунок одержувача [7, с. 5]. Приватний ключ – це досить довгий рядок відповідних знаків, щоб його не можна було запам'ятати. Тому приватний ключ зазвичай зберігається у вигляді файлу. Програма, яка зберігає приватні ключі користувача, називається гаманець. Приватний ключ може зберігатися на носії даних (жорсткий диск, компакт-диск, флеш-пам'ять, спеціальні апаратні гаманці) або на хостинг-акаунті. Що стосується біткойнів, для зберігання приватних ключів створюються спеціальні портали, які також можуть зберігатися в «традиційному» хостинговому сервісі. Мобільні гаманці, які можна встановити на смартфони, також стали популярними. У додатку приватний ключ можна копіювати та переносити між різними гаманцями [6, с. 49–51].

Особливістю мережі біткойн є їх висока анонімність виконаних операцій. Часто трапляється, що сторони транзакції не знають один одного, оскільки контакт обмежується обміном повідомленнями електронної пошти та через Інтернет-портали. Коли одна сторона надає послуги іншій або зобов'язана доставити товари взамін за отримані біткойни, у такій ситуації сторони знають принаймні деякі особисті дані один одного. Часто транзакції опосередковуються так званими обмінними пунктами біткойна. Їх завдання – забезпечити, з одного боку, анонімність транзакцій, а з іншого – безпеку обміну [6, с. 62–63].

Торгівля електронними грошима, однак, є лише віртуальною та базується на відповідних записах залишку на рахунку [4]. Метою біткойн є надання можливості розрахунків без участі центральної установи через користувачів системи, які забезпечують обчислювальну потужність своїх комп'ютерів [3, с. 62]. Дані про розрахунки зберігаються не посередником транзакції, а учасниками торгів. Завдяки цьому знищення, втрата контролю або довільна зміна копії даних лише частково впливають на правильне функціонування всієї системи, незважаючи на відсутність участі центрального адміністратора, що контролює цілісність даних [4].

Біткойн у польському цивільному праві. У доктрині цивільного права є різні позиції щодо цивільно-правової оцінки біткойна. Прийняття однієї з них дає можливість застосовувати окремі юридичні установи для поділу біткойна після розлучення [5]. Існує думка, що біткойн – це альтернативна міра вартості законно випущених грошей і це вид власності, визначений законодавцем у ст. 44 Цивільного кодексу, тобто біткойн – це не річ у значенні ст. 45 Цивільного кодексу, але він є правом переданого права власності [8]. У технічно-правовому сенсі біткойн не може бути предметом власності, але до власності уповноваженої особи він входить як суб'єктивне відносне право. Передача права власності на біткойн між окремими суб'єктами (відповідно до цього погляду) не може вважатися передачею права власності, а використання приватного ключа не є ані *dare*, ані *traditio*. Фактично неможливо панувати над біткойнами. Також, з огляду на представлене уявлення, біткойн – це міра вартості, яка відрізняється від грошей, акт створення якої нагадує пошук чужої речі або створення нової речі з власних матеріалів, за умови, що ефект від створення біткойна – це не створення законного зв'язку між людиною і річчю, а створення суб'єктивного відносного права [5].

Згідно з іншою позицією, біткойн є цифровим товаром, а також економічним товаром, незалежно від того, чи це гроші, чи міра вартості, відмінна від грошей; він не може становити актив у розумінні ст. 44 Цивільного кодексу, і тому біткойн – це елемент сфери фактів, а не нормативна реальність. Тому, зважаючи на цивільне законодавство, його не можна кваліфікувати як актив. Отримання відкритого ключа, що містить певний біткойн, та приватний ключ до нього, є питанням фактів і таким чином має визначатися правовою системою [9; 10].

У доктрині також існує думка про те, що біткойн є самостійним об'єктом продуктивності в договірних відносинах, що полягає в перенесенні певної кількості біткойнів на рахунок іншого користувача мережі біткойн. Таким чином, біткойн не є законом і, отже, не є частиною власності суб'єктів цивільного законодавства, проте ІТ-характер функціонування мережі біткойн дозволяє визнати, що біткойн може опосередковано класифікуватися як актив [7, с. 45, 95].

Судова практика польських адміністративних судів відреагувала на дії податкових органів стосовно суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у сфері торгівлі криптовалютою, включаючи біткойн, трактуючи дохід від продажу придбаної криптовалюти біткойн як дохід від прав власності [11]. У судовій практиці Вищого адміністративного суду неодноразово стверджувалося, що предметом юридично ефективного договору може бути не поведінка, яка за своєю суттю суперечить законам природи, законам та принципам суспільного співіснування, а отже, не може бути визначена у змісті, який є важливим і може спричинити передбачувані наслідки договору. У цьому контексті криптовалюта, безперечно, може бути предметом юридично ефективного договору. У судовій практиці адміністративних судів також немає сумнівів, що доходи від торгівлі криптовалютою обкладаються податком на прибуток [12; 13; 14; 15]. Міністерство фінансів також вказало, що дохід, отриманий від продажу

або обміну криптовалюти, підлягає оподаткуванню ПДФО за загальними правилами [16].

У цивільному законодавстві не зовсім зрозуміло, чи можна криптовалюту вважати грошима. Розмовно криптовалюта трактується як платіжний засіб, що є альтернативою державним грошам [4, с. 80], а також з метою оподаткування біткойна, який був визнаний як умовний платіжний засіб, Трибунал Юстиції Європейського Союзу в основному провадженні вирішив, що єдиною метою віртуальної валюти «біткойн» є функція платіжного засобу і що з цією метою вона приймається деякими підприємцями. Тому віртуальна валюта «біткойн» вважається умовним платіжним засобом. З одного боку, він не може трактуватись як поточний рахунок, платіж або переказ, а з іншого боку, на відміну від боргів, чеків та інших оборотних фінансових інструментів, про які йдеться у ст. 135 пар. 1 Директиви про ПДВ, є безпосереднім платіжним засобом між підприємцями, які його приймають [17]. Однак на основі польського законодавства головна думка полягає в тому, що гроші, визначені Цивільним кодексом, є суб'єктом господарювання, що становить кінцевий результат державного питання [18, с. 216; 19, с. 44; 20]. Тому грошима можна вважати лише польську валюту та державну іноземну валюту. Це може привести до висновку, що криптовалюту не можна вважати грошима в розумінні Цивільного кодексу, а вигода (торгівля), предметом якої вона є, не може вважатися грошовою виплатою [4, с. 80].

Поділ спільної власності після розлучення та біткойн. Справи щодо поділу спільної власності подружжя зазвичай підпадають під категорію питань значної складності, а можлива потреба розділити віртуальне благо – біткойн у цих питаннях ще більше ускладнює ситуацію. Проблемою може стати потреба суду визначити такий актив як біткойн через труднощі в його відслідковуванні, способі здійснення фізичного поділу та оцінки. Додаткову складність для суду може становити те, що способи забезпечення майна, передбачені ст. 730 Цивільно-процесуального кодексу, у справах щодо його забезпечення буде набагато важче здійснити, коли вони стосуються біткойнів [21]. Нормативна спільність як майновий режим, урегульований ст. 31 Кодексу про сім'ю та піклування [22], виникає між подружжям, коли вони вступають у шлюб, і припиняється, коли ухвала про розірвання шлюбу розірвала шлюб шляхом розлучення відповідно до ст. 54 Кодексу про сім'ю та піклування. Якщо подружжя не укладає жодних шлюбних договорів, їх взаємні майнові відносини протягом усього шлюбу регулюються режимом спільноти власності. Застосування до змісту ст. 31 § 1 Кодексу про сім'ю та піклування, спільне майно, встановлене між подружжям законом (статутне спільне майно), охоплює майно, придбане за його термін обома подружжям або одним із них (спільна власність). Предмети майна, не охоплені статутною спільнотою, належать до особистої власності кожного з подружжя відповідно до ст. 33 Кодексу про сім'ю та піклування.

На підставі ст. 684 ГПК у зв'язку зі ст. 1038 § 1 Цивільного кодексу польський суд визначає склад майна, що підлягає поділу. Відповідно до позиції Вер-

ховного Суду в провадженні про поділ спільного майна суд, щоб здійснити поділ майна за одне провадження, повинен звернути увагу подружжя на необхідність зазначення всього майна, що підлягає поділу, і на те, що він не пов'язаний запитами подружжя, якщо з їх декларацій випливає ще одна спільна власність, яка потребує поділу. Однак це не дає суду повноваження досліджувати, чи існує таке майно і в якому розмірі [23]. Тлумачення Верховного Суду дозволяє припустити, що суд не пов'язаний однастайними заявами сторін щодо включення предмета до спільної власності, якщо з усіх обставин очевидно, що цей предмет не є частиною спільної власності. Це також не виключає зобов'язання за ст. 6 Цивільного кодексу, де зазначено, що тягар доведення факту покладається на особу, яка з цього факту доходить до юридичних наслідків.

Переносячи це положення на ґрунт викладених міркувань, слід зазначити, що посилення одного з учасників провадження на те, що конкретний предмет (у даному випадку біткойн) є частиною спільної власності, потребує доведення, якщо цей факт не був наданий іншим учасником (ст. 229 ГПК у зв'язку зі п. 2 ст. 13 Цивільно-процесуального кодексу) або всі обставини справи вказують на те, що йому можна надати такий статус (ст. 230 ГПК у зв'язку із п. 2 ст. 13 ГПК). У першу чергу суд зобов'язаний визначити, що входить до складу подружнього майна сторін та яка його вартість, а потім розділити майно за допомогою відповідного застосування положень про скасування спільної власності та поділ спадщини (ст. 567 ГПК у поєднанні зі ст. 684 ГПК та ст. 688 Цивільно-процесуального кодексу та ст. 618 ГПК). Принцип полягає в тому, що поділ спільної власності включає компоненти, що належать цій власності на момент припинення спільної власності, та ті, що існували на момент поділу. Іншими словами, всі майнові відносини між подружжям підлягають врегулюванню на дату припинення спільності, тоді як предметом поділу є активний статус майна на момент прийняття рішення про поділ [24; 25; 26].

Аналізуючи погляди, викладені в доктрині щодо теми цивільно-правової оцінки біткойна на початку статті, простежуємо відмінності, які призводять до поділу спільної власності після розлучення. Чи включається біткойн до спільної чи особистої власності подружжя і чи може він обліковуватися у випадках поділу спільної власності після розлучення залежить від того, яке з понять, представлених у доктрині, ми приймаємо як правильне [27, с. 50].

Якщо прийнято концепцію про те, що біткойн є елементом кіберпростору, а маркер – цифровим протоколом, прийнята таким чином нормативна структура не визнає біткойн як елемент спільної власності, і тому міркування з цього приводу стають безпідставними. В іншому понятті, біткойн є предметом особистої власності кожного з подружжя, а також предметом спільної власності, в якій біткойн видобувається або отримується як еквівалентна вигода перед шлюбом, є особистим майном подружжя після одруження, а сурогати, отримані в обмін на біткойн, також входять у особисте майно [28, с. 189; 29]. Відповідно до ст. 31 § 2 Кодексу про сім'ю та піклування після одруження біткойн, отриманий як винагорода за працю або як дохід від прибуткової діяльності, є елементом

спільної власності. Тому немає жодних перешкод, щоб біткойн включався до змісту шлюбного договору. Коли шлюб припиняється внаслідок розлучення, біткойн, як можливе спільне майно, ділиться правовою долею інших активів і відповідно до загальних правил у зв'язку з цим його статус змінюється як предмет спільної власності. Спільна власність на біткойн набуває форми спільної власності на дробові частини, тому біткойн поділяється по відношенню до кількості часток, і в результаті поділу він може стати невіддільною складовою власності одного з розлучених подружжя за правилами, що зазвичай домінують у цьому відношенні [28, с. 189; 29]. Фактичне розпорядження біткойнами залежить від ефективного володіння приватним ключем. Тому фізичний поділ біткойна можливий лише шляхом дарування частки за допомогою приватного ключа, тобто передачі адекватної частки у всіх спільних біткойнах дружиною, яка має всі спільні біткойни, чоловікові, у якого до розлучення не було біткойнів (або навпаки). Важливим є те, що не існує хаосу в цивільному поділі спільних біткойнів, а також в наданні спільних біткойнів для єдиного права власності одному з подружжя з погашенням зобов'язань або додаткових платежів, виражених в інших формах власності, наприклад, в законних грошах. Альтернативним і допустимим способом поділу біткойна є також придбання іншого майна для біткойнів, що підлягає поділу, та його поділ на загальних принципах, передбачених ст. 210 Цивільного кодексу [28; 29].

Можна також припустити, що у випадку з біткойнами на них немає права, але вони можуть бути лише предметом послуги і не становлять актив у розумінні ст. 33 Кодексу про сім'ю та піклування. Предметом власності може бути власність фізичного носія, на якому зберігається ключ або претензія на хостинг. Саме укладення біткойн-договору призводить до створення вимоги про передачу кредитором певної кількості бітконів, і ця вимога, якщо вона виникла після встановлення спільної власності, як правило, переходить у спільну власність за умови, що вимога відповідає одній із умов ст. 33 Кодексу про сім'ю та піклування [7, с. 70–71]. Однак, якщо передача біткойнів буде здійснена для власності, відмінної від майна, з якого виникла претензія, ми матимемо справу з витратами на цю власність (де приватний ключ зберігається на фізичному носії) або з невинуватим збагаченням (коли ключ увімкнено в хостинг-акаунт). Тим не менш, проблема розрахунків між спільною власністю та окремими активами подружжя може виникнути, наприклад, у разі призначення біткойнів, що входять у власність одного з подружжя, на біткойн-рахунок, в якому приватний ключ зберігається на фізичному носії, що є частиною спільної власності, і навпаки: біткойни, що належать до загальної власності, будуть переведені на рахунок, який відповідає ключу, записаному на носії, що належить до особистої власності [7, с. 70–71]. У такій ситуації належить застосувати ст. 45 Кодексу про сім'ю та піклування, оскільки присвоєння біткойнів до рахунку, з яким кореспондує ключ, записаний на носії іншої особи, стає витратами на цього оператора і призводить до збільшення вартості речі-носія. З іншого боку, віднесення біткойнів, що входять до спільної власності, на рахунок, відповідний

приватному ключу на хостинговому рахунку подружжя, не передбачає підстав для застосування ст. 45 Кодексу про сім'ю та піклування, оскільки обліковий запис хостингу – це не річ, тому ми не можемо говорити про витрати на предмет. Єдиним інструментом, який дозволяє регулювати ці відносини, є вимога про повернення безпідставно отриманої вигоди [7, с. 70–71].

Якщо передбачається, що біткойн є складовою спільної власності, то положення Цивільного кодексу поширюються на поділ майна, яке перебуває у спільній власності, що передбачає три способи скасування співвласництва на частковій частині, тобто фізичний поділ, надання права власності одному із співвласників зобов'язання погасити борги, що залишилися, та продати речі (статті 211–212 Цивільного кодексу).

Фізичний поділ біткойна в юридичному та змістовому сенсі допустимий, але лише в межах, розроблених алгоритмом його дробових частин (1 BTC = 100 000 000 сатоші). Тому поділ біткойна при поділі спільної власності може полягати в послідовності розпорядження дробовими частинами біткойна одним з подружжям, який має приватний ключ, при проведенні цивільного поділу у формі продажу біткойнів, що належать подружжю, і поділу отриманої ціни, або в наданні біткойнів одному з подружжя зобов'язання погасити або сплатити додаткові платежі або доплати на користь другої особи відповідно до діючої або іншої узгодженої ставки. Альтернативний та допустимий спосіб поділу біткойна – це придбання іншого майна для біткойнів, що входить до загальної власності, та його поділ за загальними правилами, передбаченими ст. 210 Цивільного кодексу [28, с. 189].

Для того, щоб мати біткойн, необхідно мати приватний ключ, оскільки без відома такого ключа, який належить одному з подружжя, інший з подружжя не зможе використовувати цю криптовалюту і вимагати її додання до спільної власності [27, с. 53].

Зростаюча популярність і цінність біткойна означає, що все більше і більше справ буде зв'язано зі спробою розділити важко відстежувану та складну для оцінки криптовалюту. Хоча сторони спільного судового розгляду майна зобов'язані розкрити в суді всі свої активи, анонімність криптовалюти потенційно може дозволити одному колишньому подружжю сховати біткойни від іншого. На цій основі існують проблеми, характерні для подружніх стосунків, які зв'язані з тим, що один з подружжя приховує доходи від другого, які *ex lege* перейшли до загальної маси, але *de facto* залишаються в розпорядженні того подружжя, який має скритий від іншого подружжя дохід. У разі приховування «екскаватора» від одного з подружжя може розглядатися можливе порушення зобов'язання сприяти задоволенню потреб сім'ї або навіть виконання одного з елементів умови тривалого та остаточного розірвання шлюбу [28, с. 190].

Юристи, яким доведеться зіткнутись з проблемою біткойна і вивчати мову криптовалюти, можуть зустрінутися з чималими проблемами. Якщо одна сторона не розголосить або не представить докази активів, якими вона володіє, поділ спільного майна стане тривалим і дорогим, тому інша сторона може не

отримати частку належного їй майна. Біткойни, обмінені на Інтернет-біржах або куплені грошима з банківського рахунку, простіше відстежувати та оцінювати. Якщо, з іншого боку, кошти фізично перераховуються та приурочуються до електронного носія, розподіл активів буде складнішим. У цьому випадку суд може доручити експерту знайти біткойни, але результат його роботи не є достовірним. Якщо ми приймаємо біткойни (фізичний носій, що містить ключ або претензію на хостинг) як спільні активи подружжя, то питання щодо розподілу майна буде набагато складніше, особливо, коли одна із сторін вирішить приховати кошти від іншої сторони. Сьогодні у судових процедурах важко знайти інструменти, які дозволять знайти біткойни. Ця складність полягає також у тому, що деякі юристи можуть ще не усвідомлювати, що для відстеження певного виду платіжних засобів необхідно мати конкретні нові знання про них [30].

Продовжуючи міркування з питань поділу спільного майна, включаючи біткойни, які визнані активом особи, яка має на них право, слід звернути увагу на питання про обов'язок суду визначити розмір та вартість спільної власності. Проблема, яка може виникнути при розрахунку вартості спільної власності, – це питання правильної оцінки біткойна. Зараз не існує базового курсу біткойна, хоча можна постійно завантажувати курс з однієї з обраних бірж, однак таких обмінів багато, і курси можуть відрізнятись один від одного. Очевидно, що у випадках поділу спільної власності, коли сторони погоджуються, вони можуть домовитись про визначення ціни біткойнів, які потрібно розділити. Однак у разі незгоди необхідно визначити вартість цього активу через оцінку, підготовлену експертом. Часто на практиці поділ майна розлученими особами відбувається не під час розлучення, а лише через кілька, а то й декілька років потому. За цей час вартість спільних активів може змінитись. Слід додати, що нормативно-правові акти безпосередньо не визначають, з якої дати умови та ціни предметів, що входять у спільну власність, слід враховувати при поділі. Тільки ст. 567 § 3 ГПК передбачає, що у провадженні про поділ спільного майна після припинення спільного майна подружжя відповідно застосовуються положення про поділ майна, але закон про спадкування не вирішує це питання. При поділі майна стан спільної власності слід визначати на дату дії акта про розірвання шлюбу, натомість вартість майна – станом на дату поділу [27, с. 53].

Відповідно до постанови Верховного Суду подружнє майно колишніх подружжя ділиться судом за цінами на день поділу, навіть якщо вартість окремих складових значно зменшилася з моменту поділу [31].

Визначаючи ринкову вартість біткойна як частини оцінки спільного майна, слід враховувати стан (кількість, розмір) біткойна станом на дату дії акта про розлучення та його вартість на момент поділу спільної власності. При визначенні вартості біткойна експертам здається розумним звернутися до загальнодоступних джерел інформації про його поточну вартість (наприклад, біржі біткойна) та вибрати найбільш репрезентативне значення за місцем і часом котирування або ввести його середню вартість [27, с. 54].

Проблемою у справах, що стосуються поділу спільної власності у разі біткойнів, може стати необхідність судів зробити відповідні кроки у вирішенні питань щодо забезпечення вимог відповідно до ст. 730 Цивільно-процесуального кодексу. Аналізуючи біткойн як застава для дебіторської заборгованості банку, біткойн як актив може бути субстратом для забезпечення дебіторської заборгованості банку аналогічно як значення валюти в ломбардній позиції. Займаючи цю позицію, потенціал біткойна як субстрату для забезпечення вимог дозволяє встановити матеріальне забезпечення, наприклад, передачу біткойна для забезпечення безпеки або довірну передачу біткойна, встановлену шляхом володіння єдиною копією приватного ключа та особистою безпекою, наприклад, гарантією, вираженою в біткойнах у зв'язку зі сферою зобов'язання боржника згідно зі ст. 879 § 1 Цивільного кодексу [28, с. 192].

Якщо припустити, що розглянута позиція є правильною, можна сформулювати допустимість *de lege lata* про забезпечення вимог щодо забезпечення позовів, поданих у провадженні про поділ спільного майна, що включатиме біткойни, проте з певними обмеженнями, що впливають із чинних норм (ст. 68 Закон про земельний та іпотечний реєстри та іпотеку). Здається, що застосовуючи *per analogiam* в даному аналізі, можна припустити, що у разі невиконання відповідальною стороною зобов'язання, накладеного ухвалою суду щодо його забезпечення, може виникнути потреба у відкритті виконавчого провадження щодо біткойна. Ефект примусового виконання полягатиме у тому, що особа, яка має право на власність, отримала б правовий статус на біткойн при передачі їй для цього приватного ключа [27, с. 54].

Висновки. Невідповідності, що виявляються в польській доктрині, та відсутність відповідних норм щодо цивільно-правового характеру біткойна становлять дуже серйозні проблеми для юристів. Також у кіберпросторі виникають нові, раніше невідомі юридичні проблеми, які юристам доведеться розв'язувати.

References

- Wallace, B. The rise and fall of Bitcoin. URL: https://www.wired.com/2011/11/mf_bitcoin/.
- Nakamoto, S. URL: <http://satoshi.nakamotoinstitute.org/emails/cryptography/>.
- Shostek, D. (2018). Blackchain. Varshava: Wydawnictwo C.H.Beck [in Polish].
- Vanat, E. (2019). Bitcoin i inne kryptovaluty jako pzhedmiot sviadchenia pieniezhnego. *Transformacje Prawa Prywatnego*, 2, 79–107 [in Polish].
- Sobanski, P. (2019). Kryptovaluty a regulacje prawa spadkowego. *Rozwazhania de lege lata. Monitor Prawniczy*, 8 [in Polish].
- Shymankievich, M. (2014). Bitcoin. Virtualna valuta internetu. Helion, Glivice [in Polish].
- Michna, M. (2018). Bitcoin jako pzhedmiot stosunkov cyvilnopravnyh. Varshava: Wydawnictwo C.H.Beck [in Polish].
- Ustava z dnia 23 kwietnia 1964 r. *Kodeks cyvilny* (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1145 ze zm.) – dalej zwana jako k.c. [in Polish].
- Shevchyk, J. (2018). O cyvilnopravnyh aspektah bitcoina (cz. I). *Monitor Prawniczy*, 5 [in Polish].
- Shevchyk, J. (2018). O cyvilnopravnyh aspektah bitcoina (cz. II). *Monitor Prawniczy*, 6 [in Polish].
- Vyrok Nachelnego Sadu Administracyjnego z dnia 6 marca 2018 r., sygn. akt II FSK 488/16 [in Polish].

12. Wyrok Nacelnego Sadu Administracyjnego z dnia 4 wzhesnia 2010 r. sygn. akt II FSK 2062/08 [in Polish].

13. Wyrok Nacelnego Sadu Administracyjnego z dnia 26 stycznia 2010 r. sygn. akt II FSK 1460/08 [in Polish].

14. Wyrok Nacelnego Sadu Administracyjnego z dnia 21 chervca 2005 r. sygn. akt FSK 1927/04 [in Polish].

15. Wyrok Nacelnego Sadu Administracyjnego z dnia 15 stycznia 2008 r. sygn. akt II FSK 1578/06 [in Polish].

16. Komunikat z 5 kvietnia 2018 r. pn. Skutki podatkowe obrotu kryptovalutami w PIT, VAT i PCC. URL: <https://www.pwc.pl/pl/artykuly/nowosci-podatkowe/2018/2018-04-05-skutki-podatkowe-obrotukryptovalutami-komunikat-ministerstwa-finansow.html> [in Polish].

17. Wyrok Trybunalu Sprawiedliwosci z dnia 22 pazdziernika 2015 r., C-264/14 v sprawie Hedqvist [in Polish].

18. Dybovski, T., Pyzhynska, A. (2006). *System prava pryvatnego*. Vol. 5: Pravo zoboviazan – chesc ogolna. E. Lentovskij (Ed.) , Varshava [in Polish].

19. Zhmij, G. (2003). Pravo valuty. Zakamyche, Krakov [in Polish].

20. Mahnikovski, P. (Ed.). (2016). Kodeks cyvilny. Komentazh. Varshava: C.H. Beck [in Polish].

21. Ustava z dnia 17 listopada 1964 r. *Kodeks postepowania cyvilnego* (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.) – dalej zvana jako k.p.c. [in Polish].

22. Ustava z dnia 25 lutego 1964 r. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 2089 ze zm.) – dalej zvana jako k.r.o. [in Polish].

23. Postanowienie Sadu Najvyzhshego z 18 stycznia 1968 r., sygn. akt III CR 97/67 [in Polish].

24. Postanowienie Sadu Najvyzhshego z 27 sierpnia 1979 r., sygn. akt III CRN 137/79 [in Polish].

25. Uhwala Sadu Najvyzhshego z 19 maja 1989 r., sygn. akt III CZP 52/89 [in Polish].

26. Postanowienie Sadu Najvyzhshego z 7 kvietnia 1994 r., sygn. akt III CZP 41/94 [in Polish].

27. Chmielazh, P. (2019). Bitcoin a podzial majatku wspolnego. *Homo Politicus, vol. 14* [in Polish].

28. Zahazhevski, K. (2015). Praktyczne znaczenie bitcoina na wybranych obszarach prava pryvatnego. *Monitor Prawniczy, 4* [in Polish].

29. Zahazhevski, K. (2014). Bitcoin jako przedmiot stosunku pryvatnego. *Monitor Prawniczy, 21* [in Polish].

30. Bitcoin spravia, zhe rozvody sa coraz bardziej skomplikowane. (2018). URL: <https://forsal.pl/artykuly/1108385,bitcoin-spravia-ze-rozvody-sa-coraz-bardziej-skomplikowane.html> [in Polish].

31. Uhwala Sadu Najvyzhshego z dnia 23 lutego 2018 r., sygn. akt III CZP 103/17 [in Polish].

32. Ustava z dnia 6 lipca 1982 r. *O ksiegah wieczystych i hipotece* (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1916 ze zm.) – dalej zvana jako k.v.h. [in Polish].

Khmel'yazh K. S., PhD of Social Sciences, Lawyer, Head of the Department of Social Work at the Faculty of Administration and Economics, State Higher Vocational School, Poland, Tarnow.

e-mail: krzysztofchmielarz@op.pl ; ORCID 0000-0002-1088-8133

Bitcoin in the Polish law

The current digital and technological changes make bitcoin trading more and more popular. Virtual money (cryptocurrency) is no longer just a fashion, but it is more and more often used in practice on the Internet, and there are no statutory provisions in Polish law, which can lead to many legal complications.

Bitcoin first appeared in 2008 thanks to a user disguised as Satoshi Nakamoto who published an article titled Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. The concept of bitcoin was published in a nine-page document, and the essence of the concept was the actual creation, launch and placement of a software based on a very complex algorithm for generating bitcoin, based on e.g. on blockchain technology. Satoshi proposed a solution to the problem that had existed since the inception of the Internet, ie how to create a universal electronic payment system. The basic idea of the creator of the bitcoin system was to maintain the anonymity of transactions and property and to exclude unnecessary intermediaries from

circulation. From the point of view of computer science, the bitcoin network is a decentralized database of information about the flow of certain numerical values between accounts of system users, where the above numerical values constitute the bitcoin currency. The state and public institutions, in turn, decide on the issue of this currency, its size and creation.

The issue of bitcoin forces lawyers to investigate primarily at the level of civil law. The article presents the issues of bitcoin at the level of Polish civil law, and above all de lege lata considerations in the field of both civil and family law regarding the issue of bitcoin division after the divorce of spouses. Discrepancies appearing in the Polish doctrine on the civil law assessment of the nature of bitcoin are presented.

Keywords: bitcoin; division of the property; private key; common property.

Рекомендоване цитування: Хмеляж К. С. Біткойн у польському правовому порядку. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 151. С. 42–53. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.151.215053>.

Suggested Citation: Khmelyazh, K.S. (2020). Bitcoin u polskomu pravovomu poriadku [Bitcoin in the Polish law]. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality, issue 151, 42–53*. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.151.215053> [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 01.11.2020 р.